

BORGARTING LAGMANNSRETT

KJENNELSE

Avsagt: 19.02.2014

Saksnr.: 13-081211SAK-BORG/04

Dommere:

Lagdommer
Lagmann
Lagmann

Jørgen F. Brunsvig
Siri Berg Paulsen
Erik Melander

Påtalemyndighet	Oslo Statsadvokatembeter	Førstestatsadvokat Lasse Qvigstad
Klager	Fædrelandsvennen AS	Advokat Ane Stokland
Klager	Bladet Nordlys AS	Advokat Ane Stokland
Klager	Norsk Presseforbund	Advokat Ane Stokland
Klager	Utrop AS	Advokat Ane Stokland
Klager	Stavanger Aftenblad AS	Advokat Ane Stokland
Klager	Klassekampen AS	Advokat Ane Stokland
Klager	Verdens Gang AS	Advokat Ane Stokland
Klager	P4 Radio Hele Norge AS	Advokat Ane Stokland
Klager	TV 2 AS	Advokat Ane Stokland
Klager	Mediehuset Nettavisen AS	Advokat Ane Stokland
Klager	Morgenbladet AS	Advokat Ane Stokland
Klager	Avisen Vårt Land AS	Advokat Ane Stokland
Klager	Aftenposten AS	Advokat Ane Stokland
Klager	Bergens Tidende AS	Advokat Ane Stokland
Klager	Norsk Redaktørforening	Advokat Ane Stokland
Klager	Dagsavisen AS	Advokat Ane Stokland
Klager	AS Dagbladet	Advokat Ane Stokland
Klager	Norsk Rikskringkasting	Advokat Ane Stokland

Straffesaken mot Arne Treholt i 1985 gjaldt tiltale for overtredelse av straffeloven § 90 tredje ledd, jf. første ledd annet straffalternativ mv. for ulovlig etterretningsvirksomhet til fordel for Sovjet i perioden 1974 til 1984, og til fordel for Irak i en kortere periode. Tiltalebeslutningen av 31. januar 1985 var inndelt i et stort antall tiltalepunkter som spesifisert ulike hemmelige opplysninger som Treholt etter tiltalen hadde meddelt henholdsvis sovjetiske og irakiske etterretningsoffiserer.

En rekke statstjenestemenn mv. ga vitneforklaring for lagmannsretten, herunder om graderte opplysninger og dokumenter. Kongen i statsråd hadde ved Kongelig resolusjon 18. januar 1985, under henvisning til strpl. § 117 første ledd, gitt tillatelse til at det ble avgitt vitneforklaringer om forhold som holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat. De aktuelle forklaringene ble på denne bakgrunn gitt i rettsmøte for stengte dører og under pålegg om taushetsplikt, jf. strpl. § 117 andre ledd.

Under forhandlingene traff retten beslutninger om lukkede dører med hjemmel i dagjeldende bestemmelser i domstolloven § 125 andre alternativ (hensynet til statens forhold til en fremmed makt) eller § 126 (privatlivets fred) i forkant av forklaringer der dette ble ansett nødvendig.

Det fremgår av rettsboken side 48 at statsadvokaten 7. mars 1985, forut for forklaring fra vitne nr. 16, begjærte taushetspålegg i medhold av domstolloven § 130. Forsvareren hadde ikke bemerkninger til dette. Lagmannsretten avsa samme dag slik kjennelse:

I medhold av Dl. § 130 pålegges samtlige som er til stede under de deler av forhandlingene som foregår for lukkede dører inntil videre taushetsplikt om de opplysninger som kommer frem under disse deler av hovedforhandlingen, idet retten finner at det foreligger særlige grunner for at denne del av forhandlingen holdes for lukkede dører.

Slutning:

Samtlige tilstedeværende gis taushetspålegg i medhold av dl. § 130 inntil videre under de deler av forhandlingene som foregår for lukkede dører.

Det fremgår av rettsboken side 206 at pålegget om hemmelighold ble tatt opp igjen på siste dag av forhandlingene, 9. mai 1985 for lukkede dører. Det ble da protokollert:

Partene ble minnet om det taushetspålegg som tidligere er gitt. Det ble gjort oppmerksom på at når pålegget er gitt "inntil videre" så ligger det i det at opplysninger som omfattes av pålegget ikke kan meddeles videre før tillatelse er gitt. Lagmannsretten minnet om at overtredelse er straffbart.

Forhandlingene i lagmannsretten ble tatt opp på lydbånd etter beslutning av lagmannsretten. Opptakene omfatter både forhandlingene som gikk for åpne dører, og store deler av forhandlingene som gikk for lukkede dører. Enkelte sekvenser av forhandlingene for lukkede dører - der det ble gitt opplysninger som ble antatt å være av særlig følsom karakter - ble ikke tatt opp på lydbånd.

Av redegjørelse om lydbåndopptakene 28. juni 1985 fra rettens leder, daværende førstelagmann Astri Rynning fremgår blant annet:

Formålet med å ta forhandlingene opp på bånd var å kunne bruke lydbåndene hvis det under rådslagninger og arbeidet ellers med dommen skulle oppstå tvil om hvilke opplysninger som ble gitt, hvordan vitner eller sakkyndige ordla seg m.v...

Det har i tråd med dette vært gjort klart at lydbåndene ikke er en del av sakens dokumenter og derfor ikke skal følge disse...

Retten har vært i tvil om lydbåndene skal oppbevares for fremtiden, men er kommet til at det bør gjøres. Retten betrakter lydbåndene på linje med de notater som ble skrevet under saken. Det kan, f. eks. i forbindelse med eventuelle angrep på dommen, oppstå et ønske hos rettens medlemmer til å få gjenoppfrisket hva som faktisk ble sagt. Avgjørende har imidlertid vært at lydbåndene i fremtiden, når det ikke lenger er saklig grunn til å beskytte innholdet i dem, kan utgjøre et historisk materiale det bør gis adgang til.

Lagmannsrettens dom 20. juni 1985 ble av retten gradert "HEMMELIG" i henhold til sikkerhetsinstruksen. Deler av dommen ble opplest for lukkede dører og ikke offentliggjort i 1985. For disse delene av dommen ble det gitt taushetspålegg etter domstolloven § 130 "på samme måte som for de øvrige forhandlinger som er ført for lukkede dører", jf. side 254 i dommen. Det ble laget en versjon av dommen der de sider som inneholdt opplysninger som ikke kunne offentliggjøres, var tatt ut. Dommen er senere avgradert av førstelagmannen.

En rekke norske presseorganer fremsatte 17. februar 2011 begjæring til Politiets sikkerhetstjeneste (PST) om tilgang til lydbåndopptakene. Begjæringen ble ikke tatt til følge under henvisning til at Gjenopptakelseskommisjonen arbeidet med begjæring om gjenåpning av straffesaken mot Arne Treholt. Klage til Oslo statsadvokatembeter førte ikke frem.

Norsk rikskringkasting AS mfl. (heretter dels kalt pressen) fremsatte 6. mai 2011 begjæring til Oslo tingrett om tilgang til lydbåndopptakene fra lagmannsrettens behandling av straffesaken. Tilsvarende krav hadde tidligere vært fremsatt overfor påtalemyndigheten, men hadde ikke ført til tilgang til opptakene.

Oslo tingrett avsa 29. august 2011 beslutning med følgende slutning:

1. PST begjæring om avvisning tas ikke til følge.
2. PST pålegges straks på hensiktsmessig måte å gi pressen tilgang til kopi av alle lyddopptakene fra åpen rett i Treholtsaken.
3. PST pålegges straks å oversende lydopptakene fra lukket rett i Treholtsaken til Borgarting lagmannsrett for lagmannsrettens vurdering av avgradering av hele eller deler av opptakene.

4. Blir hele eller deler av lydopptakene fra lukket rett avgradert av lagmannsretten, pålegges PST straks på hensiktsmessig måte å gi pressen tilgang til kopi av avgraderte lydopptak fra forklaringene til vitnene 39 – 52 (tjenestemenn ved POT).
5. For øvrig har tingretten ikke avgjort pressens tilgang til annet lydmateriale som blir avgradert.
6. Dersom denne avgjørelsen påankes, gis oppsettende virkning vedrørende samtlige punkter ovenfor inntil det foreligger rettskraftig avgjørelse.
7. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) anket avgjørelsen til Borgarting lagmannsrett. Pressen anket også avgjørelsen og nedla prinsipalt påstand om krav på tilgang til hele opptaksmaterialet fra lagmannsrettens behandling av straffesaken mot Arne Treholt. Borgarting lagmannsrett avsa 21. november 2011 kjennelse med slik slutning:

Begjæringen om innsyn tas ikke til følge.

Lagmannsretten la til grunn at vilkårene for tilgang etter straffeprosessloven § 28 ikke var oppfylt, herunder at pressen ikke hadde rettslig interesse i innsyn i saksdokumentene. Videre fant lagmannsretten at vilkårene etter påtaleinstruksen § 4-2 ikke var til stede da klageadgangen til overordnet påtalemyndighet etter § 4-4 ikke var uttømt.

Pressen anket avgjørelsen til Høyesterett. Høyesteretts ankeutvalg avsa 16. mars 2012 (Rt. 2012 side 458) der lagmannsrettens kjennelse ble opphevet. Flertallet i ankeutvalget kom til at påtalemyndighetens unnlattelse av å ta stilling til begjæringen om tilgang etter omstendighetene måtte likestilles med et avslag etter straffeprosessloven § 28, og at det utgjorde en saksbehandlingsfeil at lagmannsretten ikke tok stilling til om vilkårene for innsyn materielt sett var oppfylt. Flertallet i ankeutvalget la til grunn at lagmannsretten ved den fornyede behandlingen om nødvendig måtte ta stilling til om rett til innsyn følger av EMK artikkel 10.

Etter ny behandling av saken avsa Borgarting lagmannsrett 24. mai 2012 kjennelse med slik slutning:

Begjæringen tas ikke til følge.

Lagmannsretten kom til at verken straffeprosessloven § 28 eller påtaleinstruksen hjemlet krav om tilgang til lydbåndopptakene. Norsk lov på dette området kunne heller ikke sies å være i strid med EMK artikkel 10 om vern av ytringsfrihet.

Pressen anket kjennelsen til Høyesterett som 21. mars 2013 avsa kjennelse (Rt. 2013 side 374) med slik slutning:

1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

2. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten v/ Justis- og beredskapsdepartementet 180 685 – etthundreogåttitusensekshundreogåttifem – kroner til Norsk rikskringkasting AS, Norsk Redaktørforening, Norsk Presseforbund, Aftenposten AS, AS Dagbladet, Verdens Gang AS, Dagsavisen AS, TV 2 AS, Mediehuset Nettavisen AS, P4 Radio Hele Norge AS, Fædrelandsvennen AS, Bergens Tidende AS, Avisen Vårt Land AS, Bladet Nordlys AS, Stavanger Aftenblad AS, Morgenbladet AS, Klassekampen AS og Utrop AS i fellesskap innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.

Etter en gjennomgang av avgjørelser fra EMD om krav om innsyn i offentlige dokumenter, kom Høyesterett til at prinsippet om ytringsfrihet i EMK artikkel 10 nr. 1 også kan gi grunnlag for plikt for myndighetene til å utlevere informasjon til pressen.

Høyesterett tok ikke stilling til om unntak fra ytringsfriheten etter EMK artikkel 10 nr. 2 kom til anvendelse i saken da spørsmålet ikke var vurdert av lagmannsretten og ikke burde avgjøres av Høyesterett i første instans. Tilgangen gjaldt lydbåndopptakene. Høyesterett presiserte at det ikke kan legges til grunn at artikkel 10 nr. 1 vil komme til anvendelse på et eventuelt krav fra pressen på tilgang til saksdokumentene i straffesaken.

Partene har inngitt ytterligere prosesskriv i forbindelse med den fortsatte saksforberedelsen for lagmannsretten.

Påtalemyndigheten foretok etter Høyesteretts avgjørelse 21. mars 2013 ny vurdering av saken i forhold til strpl. § 28 og påtaleinstruksen § 4-2 tredje ledd. I brev 26. juni 2013 opplyste påtalemyndigheten at det var besluttet å gi pressen tilgang til de ugraderte delene av lydopptaket. Det heter i denne forbindelse:

I lys av de særegne omstendigheter som er knyttet til lydopptakene i Treholt-saken, og som er fremhevet i Høyesteretts premisser, har man funnet å kunne gi pressen innsyn til lydopptakene etter disse bestemmelsene. Det fastholdes at påtalemyndigheten ikke har kompetanse til å avgradere materialet, jfr. nedenfor. Den beslutning som nå er truffet, gjelder følgelig - og kan bare gjelde – den delen av lydopptakene som pr. i dag er ugraderte...

En vil understreke at avgjørelsen i den foreliggende sak er helt konkret begrunnet, og en er av den klare oppfatning at vårt standpunkt i denne saken ikke innebærer noen generell endring av tidligere praksis vedr. pressens innsyn i straffesaksdokumenter. ..

Påtalemyndigheten opplyste i brev 14. oktober 2013 at det var nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Justisdepartementet/PST, Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet som skulle gi tilråding overfor sine respektive departementer om spørsmålet om avgradering. I etterkant av dette arbeidet opplyste påtalemyndigheten, under henvisning til brev 23. januar 2014 fra Justis- og beredskapsdepartementet, følgende i brev 24. januar 2014:

De kompetente myndigheter i henhold til sikkerhetsloven § 11 har nå gjennomgått det graderte lyd materialet fra saken. Det er besluttet at graderingen bortfaller...

For to vitner ble dørene lukket av hensyn til vernet av utenforstående personers privatliv. Forsvarerne hadde ikke innvendinger, og retten avsa kjennelse for lukkede dører, jf. rettsboken for 10. og 11. vitne (*skal være 7. vitne, lagmannsrettens bemerkning*). Med forbehold for disse to vitneforklaringene, vil påtalemyndigheten frigi det øvrige lydmateriell så fremt retten opphever det tidligere gitte taushetspålegg, jf. dagjeldende domstolslov § 130 og någjeldende § 128.

Påtalemyndigheten anmoder om at det gitte taushetspålegg oppheves.

Pressen har i brev 28. januar og 14. februar 2014 oppsummert sitt syn på spørsmålet om taushetsplikt. Hensett til sakens spesielle karakter, og for å unngå enhver diskusjon i ettertid om hva pressen har krav på, er det bedt om at lagmannsretten avsier kjennelse i saken der pressens tilgang til opptaksmaterialet fremgår av slutningen.

Pressen gjør i hovedsak gjeldende:

Det er ikke nødvendig av lagmannsretten å oppheve det tidligere midlertidige taushetspålegget som ble gitt overfor de tilstedeværende under forhandlingene i 1985. Når det ikke lenger foreligger noe grunnlag for gradering eller hemmelighold, følger det direkte av EMK artikkel 10 at tilgang til opptakene må gis. Artikkel 10 har forrang før annen norsk lovgivning.

For så vidt gjelder forklaringene der dørene ble lukket av hensyn til privatlivets fred, vises til at pressen er bundet av pressens etiske regelverk; herunder blant annet Vær Varsom-plakaten punkt. 4.1 og 4.3.

Hensett til sakens spesielle karakter, og for å unngå diskusjon i ettertid om hva Pressen har krav på, ønsker Pressen at dette fremgår av slutningen i lagmannsrettens kjennelse.

Pressen har så langt ikke mottatt samtlige opptak, og har ikke hatt anledning til å kontrollere at fullstendig materiale blir overlevert. Også etter at materialet er overlevert har Pressen rettslig interesse i materiell avgjørelse og uttrykkelig slutning. Det vises til EMK artikkel 13 om "effective remedy" og Rt. 2006 side 460.

Det er nedlagt slik påstand:

1. Pressen gis tilgang til hele det originale opptaksmaterialet fra lagmannsrettens behandling av straffesaken mot Arne Treholt i 1985, inkludert opplesningen av selve dommen.
2. Pressen tilkjennes sakens omkostninger for lagmannsretten.

Den offentlige påtalemyndighet gjør i hovedsak gjeldende:

De graderte lydopptakene er nå avgradert av kompetente myndigheter i henhold til sikkerhetsloven § 11. Påtalemyndigheten vil gi pressen tilgang til samtlige graderte opptak, dvs. der retten besluttet å lukke dørene av hensyn til forholdet til fremmed makt etter dagjeldende domstolslovs § 125.

For så vidt gjelder forklaringene fra vitne nr. 7 og vitne nr. 10, som forklarte seg for lukkede dører av hensyn til privatlivets fred, har pressen – ved en feil – allerede fått tilgang til disse opptakene. Det aksepteres at denne delen av opptakene fortsatt disponeres av pressen. De rettspsykiatriske sakkyndige forklarte seg etter Treholts ønske for lukkede dører. Han har tidligere erklært at han samtykker i at denne delen av lyd materialet frigis.

Når lagmannsretten opphever tidligere gitte taushetspålegg, vil pressen få tilgang til samtlige av de originale opptakene.

Etter dette har saken ikke lenger aktualitet. Lagmannsretten skal ikke ta stilling til materielle spørsmål.

Påtalemyndigheten foreslår at begge parter trekker sine anker, og at saken heves.

Dersom pressen fastholder sin anke, vil påtalemyndigheten påstå denne avvist. Det foreligger ikke lenger rettslig interesse, jf. Bjerke / Keiserud / Sæther: Straffeprosessloven – Kommentartutgave (4. utg.) side 1287 flg.

Lagmannsretten bemerker:

Pressen har foreløpig ikke fått tilgang til lydbåndopptakene i sin helhet. Bakgrunnen er at lagmannsretten ikke har tatt stilling til spørsmålet om rettens pålegg om taushetsplikt under behandlingen av straffesaken i 1985 fortsatt gjelder, eventuelt om det nå er grunnlag for å oppheve de aktuelle pålegg om taushetsplikt. Pressen anses etter dette å ha rettslig interesse i å få avklart spørsmålet om taushetsplikt, jf. Bjerke / Keiserud / Sæther: Straffeprosessloven – kommentartutgave (2013) side 1289. Det er dermed ikke grunnlag for å avvise saken, slik som påtalemyndigheten har gjort gjeldende.

Høyesterett har ved kjennelsen 21. mars 2013 (Rt. 2013 side 374) fastslått at prinsippet om ytringsfrihet i EMK artikkel 10 nr. 1 etter omstendighetene også kan gi grunnlag for plikt for myndighetene til å utlevere informasjon til pressen. Av avsnitt 53 flg. i kjennelsen fremgår at det forelå slike særlige omstendigheter ved Treholt-saken at nektelse av å utlevere lydbåndopptakene er et inngrep i retten til ytrings- og informasjonsfrihet etter EMK artikkel 10 nr. 1. Høyesterett presiserte samtidig at avgjørelsen bare gjelder lydbåndopptakene, og ikke de underliggende straffesaksdokumentene (avsnitt 57).

Når nektelse av å utlevere lydbåndopptakene til pressen anses som et inngrep i retten til ytrings- og informasjonsfrihet etter artikkel 10 nr. 1, beror spørsmålet om tilgang til opptakene på en konkret avveining etter EMK artikkel 10 nr. 2. Taushetsplikt fastsatt i medhold av lov kan etter omstendighetene gi grunnlag for unntak fra retten til ytrings- og informasjonsfrihet.

Det følger av brev 23. januar 2014 fra Justis- og beredskapsdepartementet til påtalemyndigheten at de berørte departementene har besluttet å avgradere informasjonen som ble behandlet i de delene av rettsforhandlingene for lukkede dører som det ble gjort lydopptak av. Temaet for saken her er dermed vesentlig endret og forenklet.

Lagmannsretten må etter dette for det første ta stilling til om påleggene om hemmelighold (taushetsplikt), som den dømmende rett traff i medhold av dagjeldende § 130 (nå § 128) i domstolloven, fortsatt gjelder.

Ved kjennelse 7. mars 1985 ble samtlige tilstedeværende gitt taushetspålegg i medhold av domstolloven § 130 under de deler av forhandlingene som foregikk for lukkede dører. Kjennelsen ble truffet etter begjæring fra statsadvokaten. Kjennelsen ble truffet forut for avhøret av vitne nr. 16, som var daværende ambassadør i Moskva, Dagfinn Stenseth. Deretter fortsatte forhandlingene med fortsatt forklaring fra vitne nr. 15, som var daværende direktør i Norsk utenrikspolitisk institutt, Johan Jørgen Holst.

Etter lagmannsrettens oppfatning er det på bakgrunn av tidspunktet for kjennelsen mv. grunn til å se denne i sammenheng med kjennelse dagen før om lukkede dører ved avhør av vitnene nr. 14 – 35. Begrunnelsen der var at disse vitnene skulle forklare seg om de sikkerhetsrutiner som følges ved behandlingen av gradert materiale i utenrikstjenesten, eller gi en nærmere beskrivelse av dokumenter / opplysninger som er omhandlet i de enkelte tiltalepunkter (rettsboken side 38). Dette tilsier at pålegget om taushetsplikt hadde sammenheng med vilkår stilt i Kongelig resolusjon 18. januar 1985 om tillatelse til at statstjenestemenn mv. ga vitneforklaringer om forhold som holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat, jf. strpl. § 117. Retten traff ikke kjennelse om pålegg om taushetsplikt i tilknytning til avhøret av henholdsvis vitne nr. 7 og 10, der forhandlingene skjedde for lukkede dører av hensyn til privatlivets fred.

Taushetsplikten skulle i henhold til rettens kjennelse gjelde "inntil videre". Det er antatt i juridisk teori at et slikt pålegg formodentlig må oppheves av retten, med mindre det er åpenbart at det ikke lenger skal gjelde, jf. Bøhn: Domstolloven – kommentarutgave (2013) side 558.

De graderte opplysningene som er omtalt i lydbåndopptakene, er nå avgradert etter beslutning truffet av de respektive departementer. Det vises til brevet 23. januar 2014 fra Justis- og beredskapsdepartementet til Oslo statsadvokatembeter. Arbeidet med avgradering skjedde etter at en arbeidsgruppe nedsatt med bakgrunn i pressens begjæring om tilgang til lydbåndopptakene i saken her hadde gitt sin innstilling til departementene. På bakgrunn av den nære sammenhengen mellom graderingen og rettens kjennelse om hemmelighold, finner lagmannsretten at det er åpenbart at beslutningen om hemmelighold ikke lenger gjelder for de deler av forhandlingene for lukkede dører som det ble gjort lydopptak av. Det legges til grunn at avgraderingen også omfatter opptakene fra opplesningen av dommen.

For ordens skyld bemerkes at for de deler av forhandlingene for lukkede dører som det ikke ble gjort lydopptak av, foreligger ingen endringer nå med hensyn til pålegget om taushetsplikt for de tilstedeværende.

Den dømmende rett traff 5. mars 1985 kjennelse om lukkede dører av hensyn til privatlivets fred under deler av avhøret av vitne nr. 7, og avhøret av vitne nr. 10. På bakgrunn av lagmannsrettens gjennomgang av kjennelsen om pålegg om taushetsplikt 7. mars 1985 ovenfor, er lagmannsretten kommet til at den dømmende rett i 1985 ikke ga pålegg om taushetsplikt for noen del av forklaringene til disse to vitnene.

Tiltalte, Arne Treholt, ga 29. april 2011 erklæring med følgende avslutning:

For det tilfelle at det skulle være nødvendig, gir jeg med dette mitt samtykke til at pressen gis tilgang til samtlige deler av de lydbåndopptak som ble gjort fra lagmannsrettens behandling av straffesaken mot meg i 1985.

Påleggene om taushetsplikt som ble gitt av hensyn til vern av privatlivets fred for tiltalte, er på bakgrunn av hans erklæring ikke lenger til hinder for å gi tilgang til de aktuelle deler av lydbåndopptakene.

Etter dette gjelder ikke lenger pålegget om taushetsplikt for noen del av lydbåndopptakene. Dermed er det ikke nå spørsmål om å oppheve pålegg om taushetsplikt.

Lagmannsretten konstaterer at staten ikke har påberopt ytterligere begrensninger i retten til ytrings- og informasjonsfrihet etter EMK artikkel 10 nr. 2. Kravet om tilgang til lydbåndopptakene i sin helhet tas etter dette til følge.

Når det gjelder den praktiske gjennomføringen av tilgangen til lydbåndopptakene, er det etter lagmannsrettens oppfatning naturlig å se hen til utgangspunktet i strpl. § 28. Det følger av strpl. § 28 at tilgang til straffesaksdokumenter gjelder rett til [u]tskrift av dokumenter, dvs. ikke utlevering av originaldokumenter. Regelen må trolig blant annet ses på bakgrunn av påtalemyndighetens plikt til å sikre at originaldokumenter ikke blir skadet eller borte.

Etter strpl. § 28 åttende ledd, jf. påtaleinstruksen §§ 4-2 til 4-3 kan påtalemyndigheten likevel beslutte utlån og gjennomsyn av straffesaksdokumenter. Avslag på begjæring om utlån og gjennomsyn kan ikke bringes inn for retten. En slik begrensning gjelder ikke nødvendigvis for begjæring med grunnlag i informasjonsfriheten etter EMK artikkel 10 nr. 1.

I prinsippet kan det tenkes å foreligge krav på tilgang til originalmateriale i medhold av EMK artikkel 10 f. eks. for å gi mulighet til å kontrollere at pressen mottar uendret og fullstendig originalmateriale fra noen som har slikt materiale i sin besittelse.

Påtalemyndigheten har i brev 11. februar 2014 opplyst at pressen vil få tilgang til de originale opptakene. På denne bakgrunn finner lagmannsretten ikke grunn til å gå nærmere inn på spørsmålet om når det foreligger rett til tilgang til originale lydkassetter eller annet originalmateriale. Påtalemyndighetens samtykke legges til grunn for kjennelsen.

Pressen har krevd dekket sine sakskostnader for lagmannsretten. Det følger av rettspraksis at tvistelovens regler om sakskostnader skal anvendes analogisk i slike saker, jf. Rt. 2013 side 374 avsnitt 60.

Pressen har vunnet saken. Pressen har etter dette krav på dekning av sine sakskostnader etter tvisteloven § 20-2 første, jf. andre ledd; idet det ikke er grunn til å gjøre unntak etter tredje ledd.

Advokat Stokland har krevd dekket sakskostnader med kr. 42 000, som i sin helhet er salær. Kostnadene anses nødvendige, og kravet legges til grunn, jf. tvisteloven § 20-5.

Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING

1. Pressen gis tilgang til det fullstendige originale opptaksmaterialet fra lagmannsrettens behandling av straffesaken mot Arne Treholt i 1985, inkludert opplesningen av selve dommen.
2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler staten v/Justis- og beredskapsdepartementet 42 000 – førtitotusen – kroner til Norsk rikskringkasting AS, Norsk Redaktørforening, Norsk Presseforbund, Aftenposten AS, AS Dagbladet, Verdens Gang AS, Dagsavisen AS, TV 2 AS, Mediehuset Nettavisen AS, P4 Radio Hele Norge AS, Fædrelandsvennen AS, Bergens Tidende AS, Avisen Vårt Land AS, Bladet Nordlys AS, Stavanger Aftenblad AS, Morgenbladet AS, Klassekampen AS og Utrop AS i fellesskap innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.

Jørgen F. Brunsvig

Siri Berg Paulsen

Erik Melander

Rett utskrift: